

Jovan Milošević (1929–2013), arhitekt

Tomaž Kancler

Ko smo se pred nekaj meseci poslovili od našega kolega, arhitekta in prijatelja, smo spoznali, da je Jovica, kakor smo ga klicali tisti, ki smo mu bili blizu, arhitekt, katerega korenine sežejo v zgodovino in objemajo evropsko, vzhodnjaško, tudi islamsko kulturo ter mnogo ostalih, ki jih je v svojem delu uspel racionalno povezati. To historično dediščino je združeval s svojo uravnoteženo disciplino, z občutkom za arhitekturo kot umetnost, z naravnim instinktom za organske strukture v odnosu do prostora, kjer je gradil. Zato je njegov opus širok in vključuje tako skulpturalno abstrakcijo kot enostavne in skromne objekte, ljudske hiše, stanovanjske komplekse pa tudi monumentalne vladne in javne zgradbe.

Rojen v ugledni družini izobražencev, leta 1929 v Kotorju, v Črni Gori, obmorskemu biseru iz Unescove svetovne kulturne dediščine, začne študij na Likovni akademiji v Beogradu (v razredu velikega črnogorskega slikarja Mila Milunovića). Kmalu ugotavlja, da v resnici odločilne ideje niso samo manifestacije genija in prišepetavanja muz. So sinteza celotnega predhodnega raziskovalnega dela, poskusov, znova in znova. Temu je arhitektura bliže.

Prepiše se na Fakulteto za arhitekturo v Ljubljano. Nadarjenost in delovne manire mu že za časa študija dajo priznanja. Postane asistent pri prof. Marjanu Mušiču in sodeluje pri določenih projektih prof. Ravnikarja. Diplomira 1956. Povprečna ocena študija 9,8. Vrne se v Črno Goro.

Nemogoče je ob tovrstnemu pisanju navesti celoten opus njegovih projektov in dela v urbanizmu, morda zato le nekaj vidnejših stvari. Republiški zavod za urbanizem v Podgorici govori o razumevanju pomena objekta pri sooblikovanju mestnega središča. Postane vodja takratne YU arhitekturne delegacije in skupine arhitektov pri velikem mednarodnem projektu Južni Jadran v Budvi in kompletne urbanistične rešitve Buljarica–Južni Jadran. Združevalne lastnosti, vodenje usklajevalnih sestankov in hkrati simultano prevajanje v angleščino, italijanščino, slovenščino, delno francoščino in seveda srbohrvaščino so naredili močan vtis na domače in tuje strokovnjake. Kljub prevajalcem je o arhitekturi in urbanizmu zmeraj hotel govoriti sam, razlagati s svojimi besedami. Zavedal se je namreč, da delo arhitekta vedno nagovarja tudi estetiko, ekspresijo in simboliko kot dimenzijo gradnje. To pa je težko prevajati.

Sledijo ponudbe za nadaljevanje kariere v Rimu in Berlinu. Ni sprejel, ostaja doma, vodi Zavod za urbanizem Kotor, nastane stanovanjski objekt na Bulevaru sv. Petra Cetinjskog v Podgorici (leta 1962 po ocenah kritikov prava novost v arhitekturi, uvrščen v krog najboljših arhitekturnih del 20. stoletja v ČG). Vpliva na kasnejša dela mlajših arhitektov (npr. blok 5, avtorja prof. Milete Bojovića v Podgorici itd.).

Med pomembna dela, ki govorijo njegov jezik funkcionalne, smiselne arhitekture, uvrščamo stanovanjske objekte v Podgorici pa stanovanjski kompleks v Danilovgradu, stanovanjski objekt UN v Kotoru, luksuzne vile za funkcionarje ČG v Beograjski ul. v Podgorici, študentske domove Kotor, zasebne vile ob morju, v Kotoru, Budvi, Miločeru, vilo Ribič v Varaždinu itd.

Na povabilo prof. Boruta Pečenka pride v Maribor kreativno in vodstveno sodelovat pri nastajanju takrat izjemno velikega projekta na naših tleh, Maribor–jug. Arhitekturno-projektno, ob vzgoji mlajših arhitektov, nadaljuje delo v Inženiring biroju. Kasneje ustvarja v projektivnem biroju Stavbar. Postanje tudi njegov vodja. S skupino kolegov prejme leta 1986 najvišje priznanje za arhitekturno ustvarjanje v Jugoslaviji, veliko Borbino nagrado za arhitekturo, in sicer za projekt novogradenj stanovanjskih objektov v območju Starega mostu, ki je nastal ob pričetku projekta prenove mariborskega Lenta. Ob tej priliki pojasni, da se akt gradnje ne izčrpa v zgolj tehničnem dejanju in se tudi ne izčrpa v zgolj simboličnem.

Leta 1991 se upokoji. Vrne se k svoji večni ljubezni, slikarstvu. Doma studiozno ustvarja vrhunske slike v različnih tehnikah, prevladujejo namišljeni pa tudi prepoznavni motivi arhitekturnih kompozicij in objektov, prav tako motivi morja.

Verjetno je ob tovrstnemu slovesu pomembno dodati tudi njegovo osebno dimenzijo skromnosti, iskrenosti, kulturnosti in intelekta. Prebral je večino klasične literature domačih in svetovnih pisateljev. Na tisoče verzov je še pred smrtjo obvladoval in jih včasih tudi očitajoče, a spodbudno recitiral internetni generaciji. Tudi v latinščini, francoščini in ruščini. *N'oubliez jamais*.

Njegovo življenje je zapisalo, da je arhitektovo delo, njegove aktivnosti pri ustvarjanju zgradb in oblikovanju okolja, v interesu vseh ljudi, ključno za vse in pomembno za vse.

Kako poučno za današnji čas, tudi v prenesenemu pogledu.

Hvala, Jovica!

